

Het verrijken van de erfenis van onze vaders

Dara Tatray

Dr. Dara Tatray was nationaal voorzitter van de Australische afdeling van de Theosophical Society (Adyar). Deze voordracht, *Enriching the Legacy of Our Fathers*, hield zij in 2008 op de internationale conventie van de TS in Adyar.

Deel I

Twee met elkaar verwante opvattingen hebben gediend als inspiratie voor deze voordracht. De eerste is een strofe van de Zen-dichter Matsuo Basho, die ergens in de zeventiende eeuw deze korte, scherpzinnige versregels op papier zette: *Zoek niet de voetstappen van de wijzen na te volgen. Zoek wat zij zochten.* De tweede komt uit de pen van M.K. Gandhi. Toen hij sprak over de *Bhagavad Gita* merkte hij op: *Wij gaan geen onrecht doen aan Vyasa door de betekenis van zijn woorden uit te breiden. Zonen zouden de erfenis van hun vaders moeten verrijken.*

Alles bij elkaar genomen lijken deze opmerkingen een haarscherp en duidelijk advies in te houden voor leden van de Theosophical Society (Adyar), hierna: TS, in de eenentwintigste eeuw. Als niet een voldoende aantal leden actief gaat zoeken naar wat onze wijze voorgangers zochten, en niet net zo actief de betekenis van hun woorden uitbouwt, dan bestaat het risico dat de vooruitgang wankelt en tot stilstand komt. Alleen als wij geschikte nieuwe manieren vinden, aangepast aan onze tijd, om de relevantie van datgene wat onze wijze stichters zochten aan te tonen, alleen als wij hun leringen in een vorm gieten die geschikt is voor dit tijdsgewricht (en dat hoeft niet ten koste te gaan van de diepgang), alleen dan zal de TS relevant blijven. Als iemand geneigd is te denken dat wij het al goed genoeg doen, dan kan een snelle blik op de cijfers van onze ledenaantal misschien tot een gezonde voorzichtigheid leiden.

Het thema van deze conventie in Adyar (*Action without attachment*, handelen zonder gehechtheid) is eveneens uiterst belangrijk, en dat zal ter sprake komen rond het eind van deze voordracht. Op dit moment wil ik nagaan wat wij zouden kunnen doen om de vooruitgang te helpen. Overwegingen over hoe wij dit kunnen doen komen hierna.

Deel II

Te weten wat goed is om te doen is misschien wel de hoogste levenskunst. Eén van de laatste adviezen van de Boeddha was: houd op met kwaad doen en leer goed te doen. Hoewel deze twee dingen onderling verbonden zijn, vind ik leren goed te doen of weten wat het goede is verreweg het moeilijkste gedeelte. Met betrekking tot de TS is het misschien een goede oefening om van tijd tot tijd diep na te denken over wat het beste is voor de Society: wat zouden toegewijde leden moeten doen om haar voortdurend welzijn te verzekeren? Wat ook belangrijk is: wij zouden de vraag kunnen stellen wat in het huidige klimaat de beste manier is om te proberen te bereiken wat onze wijze stichters, H.P. Blavatsky, H.S. Olcott en anderen, trachtten te bereiken.

Als de TS haar koers veilig wil blijven volgen door de nog niet in kaart gebrachte wateren van de nieuwe eeuw, dan moet een aanzienlijk aantal van haar leden wel het antwoord weten op deze vragen. Zij die de waarde van de TS hoog blijven inschatten, diegenen van ons die vinden, diegenen van ons die vinden dat de TS een rol heeft te spelen in het wereldplan (en dat plan is spirituele evolutie) doen hun uiterste best om het schip drijvende te houden, hoe woelig de zeeën ook worden in de storm. Misschien mag ik hier even opmerken dat de zeeën waarop het goede schip, de TS, drijft soms heftig in beweging gebracht worden door haar eigen leden. Dat is in die mate aan de orde dat, wanneer wij nadenken over de problemen die de TS teisteren, in welke loge of afdeling dan ook, het misschien goed zou zijn te bedenken wat Cassius zei in *Julius Caesar* van Shakespeare: *De schuld ligt niet in de sterren maar in onszelf.*

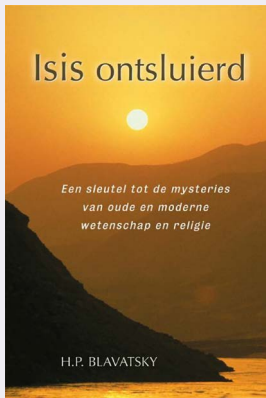
Persoonlijk ben ik de TS ontzettend dankbaar dat zij mij, meestal zonder daarvoor te hoeven betalen, de hele wereld van denken, ethiek en streven beschikbaar stelt: het maakt het leven voor een mens betekenisvol, en ik zal alles doen wat in mijn vermogen ligt om die schuld in te lossen.

Deel III

Goed, wie zijn onze wijze theosofische voorvaders, wat zochten zij, en hoe zouden wij de betekenis van hun woorden kunnen uitbreiden en hun nalatenschap of erfenis kunnen verrijken?

Daar leden van de TS per definitie niet sektarisch zijn, zij het niet altijd in de praktijk, kunnen onze wijze voorgangers in principe uit alle richtingen komen. Ikzelf heb er in principe drie: H.P. Blavatsky, Ramana Maharshi en J. Krishnamurti, de eerste drie mensen die ik te zien kreeg, metaforisch gesproken, toen ik in 1978 bij de TS kwam. Sindsdien zijn zij mijn persoonlijke 'heilige driemanschap'. Natuurlijk zijn er anderen bijgekomen, maar deze drie zijn voor mij het prototype van de filosoof/wijze, vanaf het moment dat hun woorden en daden mij het bestaan van het doel en de betekenis van het leven onthulden.

In ieder geval zou het voor het huidige doel niet verkeerd zijn om HPB en ook de schrijvers van *De Mahatma Brieven* als onze vaders of voorgangers te beschouwen. We kunnen zeggen, ter wille van het betoog, dat wij nu van hun erfenis genieten,

en dat hun nalatenschap erop wacht verrijkt te worden door de huidige generatie. Mevrouw Blavatsky legde de bedoeling van haar levenswerk duidelijk uit in het voorwoord van *Isis Ontsluierd* toen ze de dogmatische theologie en het wetenschappelijke materialisme evalueerde. Zij nam duidelijk stelling: *Aan de ene kant zien we een niet-spirituele, dogmatische ... geestelijkheid; een groot aantal sekten, en drie elkaar bestrijdende grote religies; onenigheid in plaats van eenheid, dogma's zonder bewijsvoering, sensatie zoekende predikers, en rijkdom en genot zoekende parochianen, veroorzaakt door tirannieke fatsoenseisen... Eerlijkheid en werkelijke vroomheid vormen uitzonderingen. Aan de andere kant vinden we op zand gebouwde wetenschappelijke hypothesen, gebrek aan eensgezindheid over ook maar één vraagstuk, rancuneuze ruzies en jaloezie, een algemeen afglijden naar materialisme. Een strijd op leven en dood tussen wetenschap en theologie om onfeilbaarheid – 'een conflict van eeuwen'.*

Zoals heel duidelijk uit die vechtlustige woorden blijkt, verwierp HPB de autoriteit van wetenschap en religie uit haar tijd op nadrukkelijke wijze, en ieder punt dat zij daar opnoemt is tegenwoordig nog net zo belangrijk, of zelfs nog belangrijker.

Godsdienststrijd is helaas nog steeds aan de orde van de dag. Als wij de betekenis van de woorden van HPB willen vergroten en hun relevantie willen aantonen in het huidige tijdsgewricht zouden wij tenminste kunnen leren elkaar te begrijpen, en anderen uitleggen hoe de fundamentele oorzaak van dit eeuwenoude conflict begrepen kan worden.

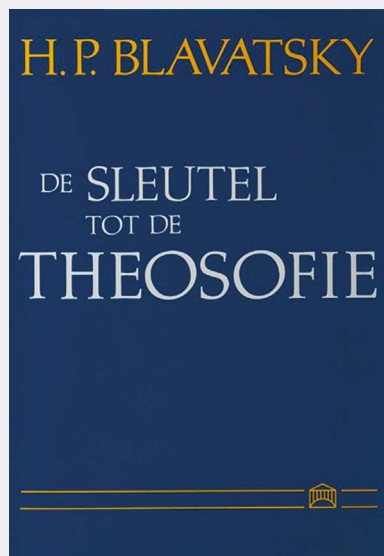
Is er iemand ter wereld in de positie om zich erover te beklagen dat van tijd tot tijd terroristen, die zich vereenzelvigen met een bepaalde religie of levenswijze, besluiten om leden van een andere religie of levenswijze aan te vallen? Let wel, dat vindt dus plaats terwijl wij religieus sektarisme en dogmatisme millennia lang hun gang hebben laten gaan! Misschien stellen wij ons af en toe wel te weer tegen op ras of religie gebaseerde genocide (al doen we dat niet altijd). Vervolgens laten we echter de misvattingen over ras, geloof, geslacht, kaste en kleur gewoon voortbestaan. Dat betekent in feite het vuur met de ene hand aansteken, terwijl wij het met de andere hand trachten te blussen.

Zo lang wij het denkbeeld toestaan dat verscheidene religies, rassen, geloven, kaste, kleur en geslacht één of ander essentieel verschil vertegenwoordigen tussen de ene mens en de andere, zo lang zal oorlog het onvermijdelijke gevolg zijn. Vanzelfsprekend bestaan er culturele, culinaire, linguïstische, ideologische en fysiologische verschillen tussen mensen; dat maakt het leven interessant. Feit is echter dat deze verschillen alleen bestaan aan de periferie van ons wezen; we hoeven niet veel lagen af te pellen van datgene wat een mens samenstelt, om terecht te komen bij de gelijkheid of eenheid. Dát is de waarheid over de werkelijkheid.

Het denkbeeld van de universele broederschap van de mensheid, gebaseerd op juist deze natuurfeiten, en niet op grond van iemands bevestiging of een gril, is het enige tegengif dat wij hebben tegen aanhoudend terrorisme. Het eerste wat nodig is voor een oorlog is een vijand. Zoals Arjuna ontdekte op het slagveld (*Bhagavad Gita*) is het erg moeilijk om ten strijde te trekken tegen onze broers en neven. Ik weet vrijwel zeker dat, als HPB of Annie Besant in deze tijd zouden leven, zij het publiek over dit thema hadden laten nadenken. Natuurlijk, als iemand als kind al van huis gehaald is, vervolgens gehersenspoeld, misschien gedrogeerd en daarna zwaar bewapend, tegen die tijd is het te laat om met hem de dialoog aan te gaan over religieus sektarisme en universele broederschap. Wij kunnen echter dit probleem bij de wortel aanpakken, vanuit de bredere samenleving.

Hoe vreemd het ook klinkt, de wortels van extreem geweld liggen in de gewone, gemiddelde mens, en de granaten gooiende terrorist is daarvan een verlengstuk. Je hoort wel eens van slachtoffers van de holocaust dat zij jaren later kennismaakten met de mensen die hen zo gemarteld hadden: tot hun volslagen verbijstering merkten zij dat ze oog in oog stonden met een volkomen normaal persoon. Het is uiteindelijk het gewone waar wij echt op moeten letten.

Het vormen van een kern van universele broederschap als een natuurfeit is vandaag de dag dus waarschijnlijk urgenter dan kort na 1875, toen dit werd aangenomen als onze eerste doelstelling. Het heeft altijd een goed idee geleken, maar nu is het dus misschien een zaak van leven en dood.

Universele broederschap als een feit in de natuur verwijst naar onze fysieke en spirituele eenheid, naar onze gedeelde oorsprong en gedeelde **identiteit**, in het *atman* of universele Zelf dat alle materie en natuur doordringt, als de bron van ons leven en het uiteindelijke doel van ons streven. Ik ben lid van het **menselijk** ras, niet het joodse ras of het Ethiopische ras. Dit is de ultieme redenering over de broederschap der mensheid: ieder lid van de soort homo sapiens is uit hetzelfde hout gesneden. Zoals HPB het in *De Sleutel tot de Theosofie* op bladzijde 39 formuleerde: *Alle mensen hebben geestelijk en stoffelijk dezelfde oorsprong, wat de grondleer van theosofie is. Daar de mensheid van één en dezelfde essentie is en die essentie één is - oneindig, ongeschapen en eeuwig, of wij die God of natuur noemen - kan niets een volk of een mens treffen zonder alle*

andere volkeren en alle andere mensen te raken. Dat is even zeker en even vanzelfsprekend als dat een steen die in een vijver wordt geworpen, vroeg of laat elke afzonderlijke waterdruppel erin in beweging zal brengen.

Deel IV

Mijn advies aan de TS zou dus zijn (niet dat iemand mij daarom gevraagd heeft) dat het beste dat zij kan doen is zich actief te gaan bezighouden met precies dezelfde dingen als waar de stichters en HPB zich al die jaren geleden mee bezighielden. Die zaken zijn namelijk tegenwoordig even relevant als ze toen waren, zo niet nog belangrijker. Er is wel eens over *De Geheime Leer* gezegd dat het was geschreven voor de toekomst. Wel, de toekomst is het heden, dus laten wij de toekomst omhelzen door de originele leringen te implementeren op een wijze die toepasbaar is in onze tijd.

Blijft staande hoe we het als theosofen gaan aanpakken om zo goed mogelijk onze doelen te bereiken en hoe we de TS hierbij kunnen bijstaan. 'Handelen zonder gehechtheid', het thema van deze conventie, is een voor de hand liggende en waardige keuze. Het vat met deze drie woorden de ideale benadering samen en leek te werken voor Heer Krishna, dus waarom niet voor ons? Nu, er lijken wel twee noodzakelijke voorwaarden te zijn voordat deze formule werkt: één is dat wij ons werkelijk moeten focussen op **handelen** zonder gehechtheid en dit niet slechts theoretisch moeten benaderen. Ten tweede is het nóg belangrijker dat wij ons bewust worden van hoever wij verwijderd zijn van het bereiken daarvan. Zonder dat aan deze twee voorwaarden voldaan is, houden wij onszelf misschien alleen maar voor de gek.

Na hier zorgvuldig over nagedacht te hebben, vind ik momenteel dat het ideaal van *handelen zonder gehechtheid* iets is als de onbereikbare poolster waarmee ons handelen in lijn gebracht zou kunnen worden als wij willen dat het recht en waar handelen is. Wij bereiken de poolster misschien niet, maar wij kunnen deze gidslamp steeds gebruiken bij het opbouwen van een heilzaam en gelukkig leven. Misschien zouden wij, als we eerlijk zijn, een stapje verder kunnen gaan en ontdekken dat handelen zonder gehechtheid een hoogstaand ideaal is dat bij de meesten van ons niet alleen nog verre van verwerkelijk is, maar eigenlijk door slechts zeer weinigen actief gewenst wordt. Als dat inderdaad het geval is, dan hebben wij misschien een iets ander, en realistischer model nodig, bijvoorbeeld **handeling die gehechtheid voor ogen houdt**. Het gaat dan om handelen in het volle besef van hoe gehecht en hoe bevooroordeeld mensen nu eenmaal zijn, iets wat niet te vermijden lijkt. Als wij ons immers bewust zijn van iets, dan kunnen we het compenseren (want wat wij niet zien, dat lopen we omver).

Daartoe ben ik van plan een programma te ontwikkelen naar het voorbeeld van de AA (Anonieme Alcoholisten). Het heet AE: Anonieme Ego's. Het is een programma in twaalf stappen voor hen die daartoe bereid zijn en toe willen geven dat zij onherroepelijk gehecht zijn aan het ego, en machteloos daartegen. Het is een programma voor hen die zich bewust zijn van het feit dat van tijd tot tijd, en volkomen onverwachts, hun beste intenties en hun heiligste doelen overweldigd, ondermijnd en onder de voet gelopen worden door hun ego. Ik geloof dus oprecht dat dit het geval is bij ieder van ons! Er bestaan programma's in twaalf stappen bij Anonieme Verslaafden, Anonieme Veeleeters en Anonieme Schuldenaren, dus waarom niet voor Anonieme Ego's? De eerste twee stappen van de twaalf gaan over 1. toegeven

dat men zijn verslaving of dwang niet kan beheersen en 2. erkennen dat er een hogere macht is die kracht kan bieden. Misschien denkt u nu dat ik grappig probeer te doen door deze stappen toe te passen op samenwerken binnen de TS, maar er nader over nadenkend vindt u misschien dat er toch wel iets in zit.

De eerste aandrang van het ego is zichzelf voorop te stellen, slinks of openlijk. Het ego heeft de zeer sterke neiging om zich niet bewust te zijn van zijn aard, of zelfs van zijn bestaan, zodat handelingen die vanuit het ego komen soms zelfloos of objectief kunnen lijken. Onze gedachten neigen ertoe zich pronkend voor te doen als de waarheid over de realiteit, terwijl zij in feite niets anders zijn dan de weergave van een vooroordeel. Dat is een wetenschappelijk feit, gebaseerd op de manier waarop het brein de immense hoeveelheid zintuiglijke gegevens categoriseert die het voortdurend op ieder wakend moment binnenkrijgt. Om die oneindige hoeveelheid het hoofd te bieden categoriseert het brein alles binnen bepaalde beproefde, evolutionair nuttige begrenzingen. Het gevolg daarvan is dat elke gedachte die wij hebben een min of meer geconditioneerde reflex is.

Maar: niet alles is verloren, er is nog hoop. Net als in het geval van een verslaafde binnen de AA, machteloos tegenover zijn of haar dwangneigingen, is er ook een hogere macht in de AE, oftewel de Anonieme Ego's. De hogere macht die ons ter beschikking staat is **aandacht, bewustzijn en liefde**. Dat is de grotere macht die ons kracht kan geven om het probleem van het ego te overwinnen. N.Sri Ram gaf eens een voordracht waarin hij deze drie schijnbaar verschillende eigenschappen behandelde als een continuüm, en dat zijn ze ook inderdaad. Nauwkeurig onderzoek laat zien dat aandacht, bewustzijn en liefde in onmerkbare gradaties in elkaar overgaan, en ieder mens bezit dezelfde miraculeuze krachten.

De kwantumfysicus en filosoof David Bohm vergeleek de kracht van aandacht eens met die van een laserstraal, die zijn kracht ontleent aan het feit dat alle lichtstralen in de laser met elkaar in fase, of op één lijn staan. Wanneer wij aandacht geven, en dat is iets anders dan concentratie, worden al onze krachten moeiteloos gefocust. Die focus heeft enorme kracht. De schoonheid van aandacht is dat men er geen diploma voor hoeft te halen, men hoeft het niet te leren. Iedereen heeft het ervaren in ogenblikken van natuurlijke interesse of affectie, en het kan door iedereen worden aangewend wanneer dat maar nodig is.

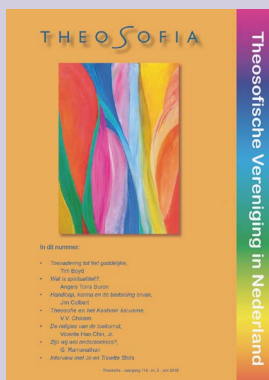
Aandacht, bewustzijn en liefde zijn drie fasen van de hogere macht waartoe wij ons kunnen wenden in onze pogingen om onszelf te bevrijden van het ego, bij onze pogingen om harmonieus samen te werken. Zij vormen het voornaamste tegengif voor de problemen die inherent zijn aan het denken. Als aanvulling daarop hebben wij bij het samenwerken in groepen en commissies van de TS voor het grotere doel nog iets anders ter beschikking dat kan dienen als een hogere macht. In de aller-eerste plaats is dat onze gemeenschappelijke heilige doelstelling van **universeel broederschap**. Als wij dat scherp voor ogen houden bij onze activiteiten, naast het feit dat wij een gedeelde achtergrond, een gedeelde lotsbestemming en een gedeelde identiteit hebben, dan zal het samen werken aan dit doel waarschijnlijk rechtstreeks en waarachtig zijn, en als gevolg daarvan enorm effectief.

Deel V

Als u mij, bij het afsluiten van deze inleiding een zuiver persoonlijke observatie wilt toestaan, dan wil ik er graag op wijzen dat wat de TS nu bovenal nodig heeft, een enorme hoeveelheid goede wil is van ieder van ons. Het gaat om de inspanning om bruggen te slaan van monumentale naoorlogse Marshallplan-achtige dimensies. Waar de TS behoefte aan heeft is dat ieder van haar toegewijde leden en functionarissen bij zichzelf naar binnen kijkt en handelt volgens het hoogste wat zij daar aantreft. Het gaat niet om het hoogste idee, maar om de hoogste staat, waarschijnlijk iets in die geest van **aandacht**, **bewustzijn** en **liefde**.

Onze vereniging heeft in haar bestaan heel veel uitdagingen gekend, en tot nu toe heeft zij ze allemaal overleefd. Of zij wel of niet de huidige turbulentie zal overleven zou wel eens van ons af kunnen hangen, want ik denk inderdaad dat het redelijk is om te zeggen dat het probleem niet in de sterren of het gesternte van de TS ligt, maar in onszelf...

Uit: *The Theosophist* van juli 2009
Vertaling: A.M. Iken

Beste abonnees,

Door een fout is het juni-nummer 2018 van *Theosofia* uitgestuurd naar een verouderd adressenbestand.

Heeft u dit nummer nog niet ontvangen?

Neem dan contact op met de TVN: 020 676 5672

en u krijgt het alsnog nagezonden.

Onze excuses voor dit ongemak!

De redactie